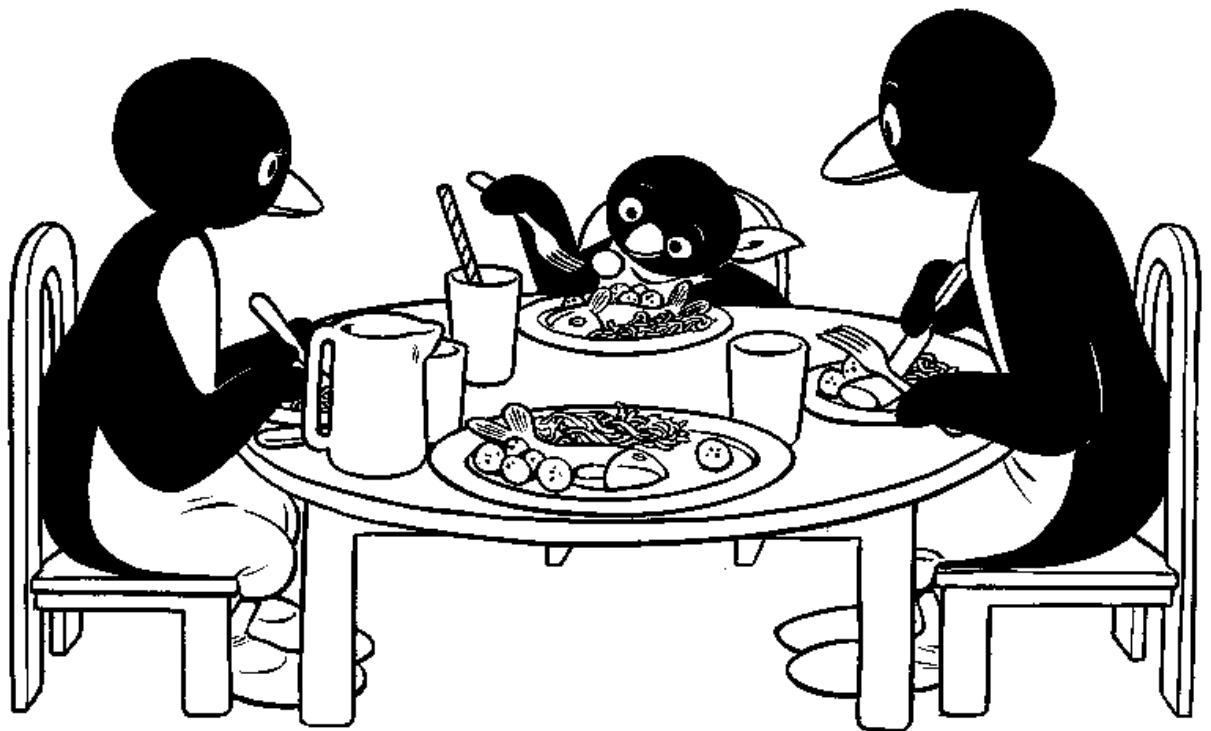

Juni 2010

Een onderzoek naar de praktijk van contextuele therapie

Elza Oosterwijk en Maartje Balder
Christelijke Hogeschool Ede
Beoordelaar: Martine Noordergraaf

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel A: Informatief	6
1. Algemene uitwerking van de contextuele benadering	7
1.1 Begrip	7
1.2 Uitgangspunten.....	7
1.3 Loyaliteit als kernbegrip.....	7
1.4 In de praktijk	8
2. Kennismaking met de grondlegger van de contextuele therapie	9
3. Uitwerking van parentificatie	10
3.1 Definitie.....	10
3.3 Destructieve parentificatie.....	10
3.4 Vormen van parentificatie	11
3.4.1 'Het zorgende kind'	11
3.4.2 'Het kind dat kind moet blijven'	11
3.4.3 'Het perfecte kind'	12
3.4.4 'De zondebok'	12
4. Uitwerking van ontschuldiging	13
4.1 Ontschuldiging en verontschuldiging.....	13
4.2 De persoon bij ontschuldiging.....	13
4.3 Het waarom van ontschuldiging	13
Deel B: Algemene conclusie conversatieanalyse	15
1. Uitwerking van de fasen in therapie	16
1.1 De casus	16
1.2 De fasen belicht.....	16
1.3 Koppeling en samenvatting van de fasen	17
Deel C: Specifieke conversatieanalyse	18
1. Parentificatie	19
1.1 Moeder als zondebok.....	19
1.1.1 Type vragen	20
1.1.2 Beurtwisseling.....	20

1.1.3	<i>Sequentiële organisatie</i>	20
1.1.4	<i>Acties</i>	20
1.1.5	<i>Conclusies</i>	20
1.2	Moeder als 'het zorgende kind'	21
1.2.2	<i>Beurtwisseling</i>	21
1.2.3	<i>Sequentiële organisatie</i>	22
1.2.4	<i>Acties</i>	22
1.2.5	<i>Conclusie</i>	22
1.3	Danny als 'het zorgende kind'	22
1.3.1	<i>Type vragen</i>	23
1.3.2	<i>Beurtwisseling</i>	23
1.3.3	<i>Sequentiële organisatie</i>	23
1.3.4	<i>Acties</i>	23
1.3.5	<i>Conclusie</i>	23
1.4	Eindconclusie	23
2.	Ontschuldiging	25
2.2	Ontschuldiging in de casus	29
2.3	De verschillende stappen binnen ontschuldiging	29
2.2.1	<i>Openingsvraag en afsluiting</i>	29
2.2.2	<i>Pijn en woede</i>	30
2.2.3	<i>Inzicht in de ander</i>	30
2.2.4	<i>Ruimte voor ontschuldiging</i>	31
2.3	Beurtwisseling en sequentiële organisatie	32
2.4	Eindconclusie	33
	Literatuuropgave	34
	Urenverantwoording	35

Inleiding

Voor u ligt een verslag over contextuele therapie, waarin we een analyse hebben gedaan om erachter te komen hoe Nagy praktische aan de slag ging met de verschillende begrippen. Dit onderzoek is een deel van een groter onderzoek. In feite gaat dit verslag over de tweede helft van de video over contextuele therapie.

Voor u begint met lezen, zijn er enkele zaken die we verder uit willen leggen. Als eerste is dit verslag gemaakt door twee personen. De verschillende onderwerpen zijn op andere manieren uitgewerkt omdat het concept van het verslag voor ons niet helemaal duidelijk was. We hebben ervoor gekozen niet alles aan te passen toen we zagen dat er verschillende opbouw en invulling was, omdat er dan belangrijke informatie verloren zou gaan. We zien er zelfs wel voordelen in, omdat we door deze missende kaders alle informatie kunnen beschrijven die we vinden, en daardoor mogelijk geen onderwerpen missen.

Daarnaast zijn de onderwerpen die behandeld worden ook totaal verschillend. Het onderwerp 'parentificatie' komt elke keer naar voren in verschillende fasen. Het onderwerp ontschuldiging lijkt heel fase 2 te bevatten omdat Nagy verschillende stappen zet op weg naar parentificatie.

Daarnaast was voor ons ook niet helemaal duidelijk wat het verschil was tussen de fasen en de thema's. Er lijken slechts twee fasen te zijn en veel verschillende thema's. Dit kan verwarrend werken, maar we hopen dat u er met het lezen toch uit komt.

We wensen u veel succes met de informatie in dit verslag en hopen u voldoende geïnformeerd te hebben.

Hartelijke groeten,
Maartje Balder
Elza Oosterwijk

Deel A: Informatief

1. Algemene uitwerking van de contextuele benadering

1.1 Begrip

Contextuele therapie is gericht op het verbeteren van het individuele welzijn van een cliënt, en op de relationele aspecten. De contextuele therapie is ontstaan, omdat bleek dat het niet alleen op één persoon gericht moest worden. Onder andere Nagy ging dit onderzoeken. Hij zette een gezinstherapie op. Hierin werd gewerkt vanuit het meerzijdige perspectief. Er werd gekeken naar vertrouwen en billijkheid tussen familieleden. Ook hield de contextuele therapie belangstelling voor de subjectiviteit van elk individu (Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 18-19). Voor de contextuele therapie is het nodig om alles te bekijken in het licht van ten minste drie generaties, met hun sociale en historische context. De verbondenheid die er is met partner, kinderen, ouders, grootouders en andere belangrijke (familie)relaties vormen die 'context'. Elke hulpvraag wordt vanuit die context benaderd. Contextuele therapie is een preventieve én herstellende manier van werken in individuele, familie, gezins en ook werkrelaties omdat het rekening houdt met afkomst én toekomst (Internet, z.d. Contextuele therapie).

1.2 Uitgangspunten

Uitgangspunt van de contextuele hulpverlening is onder meer de gedachte dat het relationele leven van mensen vier dimensies kent, die op de volgende manier beschreven worden:

- Feiten (fact or legacy): dat wat het lot brengt; heeft invloed op levens van anderen. Dus bijvoorbeeld, erfelijkheid, lichamelijke eigenschappen, armoede of rijkdom, oorlog (etc.).
- Psychologie (needs or psychology): dat wat zich in het individu afspeelt, qua behoeften, denken, karakter, fantasieën (etc.).
- Transacties (power transactions or alignments): alles wat gebeurt in een familie onderling, de organisatiepatronen.
- Relationele ethiek (ethical balance): Hierbij gaat het om de rechtvaardigheid van de relatie, het relationele evenwicht tussen het geven en ontvangen van gepaste zorg. Een relatie wordt binnen de contextuele therapie als rechtvaardig beschouwt, wanneer er op langere termijn een evenwicht bestaat tussen rechten en plichten, tussen geven en ontvangen. Begrippen als loyaliteit, vertrouwen en betrouwbaarheid, verdiensten en schuld vallen binnen deze dimensie. Hierbij wordt een sterke verbinding gelegd tussen de invloed op het individu die voorkomt uit verworvenheden van vorige generaties, en de wijze waarop deze invloed wordt gebruikt in het leven. Wat in de ene generatie uit balans is geraakt, probeert men in de volgende weer in evenwicht te brengen. Deze beweging kan tot een verbetering in de toekomst leiden of tot een zich steeds weer herhalen van destructieve patronen. Deze dimensie wordt binnen de contextuele therapie als hoeksteen beschouwt en wordt beschreven als 'een fundamentele dynamische kracht, die gezins- en maatschappelijke relaties bijeenhoudt met behulp van betrouwbaarheid.' (Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 21-24 & Internet, z.d., Context Totaal).

1.3 Loyaliteit als kernbegrip

Loyaliteit is een kernbegrip binnen de contextuele therapie. Nagy beschrijft het begrip loyaliteit op de volgende manier:

“Loyaliteit is een feitelijke, relationele dynamiek, die centraal staat in het functioneren van het kind, zelfs tot in de volwassenheid. Het kind heeft een reservoir van vertrouwen waaruit hij kan putten om zijn ouders een voorschot aan vertrouwen te geven. Deze bron van vertrouwen komt voort uit het legaat van de verwantschap tussen generaties en daarnaast

ook uit het belang dat de mens hecht aan de billijkheid van het geven en ontvangen.”
(Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 27)

De band tussen ouders en kinderen is onverbreekbaar: nooit houdt men op de moeder of vader van dat kind te zijn, en nooit houdt men op de zoon of dochter van die ouders te zijn. Loyaliteit is dus geen gevoel, maar een zijnsgegeven.

1.4 In de praktijk

- Contextuele hulpverlening heeft tot **doel** beweging te brengen in de balansen van geven en nemen tussen de betrokken personen.
- **Meerzijdige partijdigheid** is de belangrijkste houding en techniek voor wie wil werken met de context van zijn of haar cliënten. Dit houdt in dat de hulpverlener bereid is de belangen van elke betrokken partij onder ogen te zien. Deze houding betekent dat de hulpverlener ook bereid is de positie van de anderen in rekening te brengen, ook al hebben die de cliënt slecht behandeld.
- Het geven van **erkenning** is essentieel in relaties, dit draagt namelijk bij tot het levensvatbaar maken van een relatie. Erkenning voor de inzet van de betrokkenen is een belangrijk contextueel instrument. De therapeutische of agogische erkenning heeft als doel erkenning in de relaties op gang te brengen.
- Contextuele hulpverlening houdt zich niet bezig met wat fout loopt in de balansen van geven en nemen, maar spitst zich toe op waar de **resten van betrouwbaarheid** zijn overgebleven. Door op deze overgebleven resten van vertrouwen een beroep te doen, probeert de hulpverlener de cliënt ertoe aan te zetten weer in de relatie te gaan investeren.
- Het is voor mensen niet altijd mogelijk om op volwassen leeftijd te ontvangen waar zij als kind recht op hadden. Het kan dan ook voor mensen helpend zijn om onderzoek te doen naar wat hun ouders ervan hebben weerhouden gepaste zorg op te brengen. Dit zou de poort kunnen openen naar **ontschuldiging**. In hoofdstuk vier wordt dit begrip uitgebreider uitgewerkt. (Heyndrickx, Barbier, Driesen, Ongevalle & Vansevenant, 2005, p. 29-31).

2. Kennismaking met de grondlegger van de contextuele therapie

In de film van stelt Nagy zich op de volgende manier voor: "I'm just an old man from Philadelphia." Maar dat is niet helemaal waar. Nagy heeft een zeer grote rol gespeeld in het ontwikkelen van de contextuele therapie. Waar tot vandaag veel gebruik van wordt gemaakt in de hulpverlening.

Ivan Boszormenyi-Nagy werd geboren op 19 mei 1920 in Boedapest. Hij werd psychiater en hoogleraar psychiatrie aan de universiteit van Boedapest. In 1950 emigreerde hij naar de Verenigde Staten. In 1957 werd Nagy directeur van de afdeling gezinspsychiatrie van het Eastern Pennsylvania Psychiatric Institute in Philadelphia. De gezamenlijke zittingen van staf, schizofrene patiënten en hun families waren in de evolutie van zijn denken een keerpunt. Sinds die periode ontwikkelde hij, in gesprek met andere gezinstherapeuten de contextuele therapie. Nagy integreerde in zijn manier van denken en werken invloeden uit de psychoanalyse en de gezinstherapie.

Hieronder volgt een overzicht van belangrijke data:

1963-1970: Nagy is een Associate Professor in de psychiatrie aan het Jefferson Medical College, Pennsylvania in Philadelphia.

1963: Oprichting van het Family Institute of Philadelphia.

1964: Nagy geeft zijn eerste cursus in Nederland.

1973: Het boek 'Invisible loyalties', verschijnt dat Nagy samen met Geraldine Spark geschreven heeft.

1974: Nagy is hoofd van de afdeling gezinstherapie aan het Hahneman Medical College te Philadelphia.

1986: Het boek 'Between give and take' verschijnt dat Nagy samen met Barbara Krasner geschreven heeft.

1987: Het boek 'Foundations of contextual therapy' verschijnt dat Nagy zelf geschreven heeft.

1990-1998: Samen met Else-Marie van den Eerenbeemt, Nelly Bakhuizen en Roefke Carmiggelt-Polak leidt Nagy een Masterclass Contextuele Therapie aan de Hogeschool van Amsterdam. Hierbij konden heel wat Belgische en Nederlandse contextueel therapeuten in opleiding nader kennis maken met de benadering van Nagy (Heyndrickx, Barbier, Driesen, Ongevalle & Vansevenant, 2005, p. 24).

3. Uitwerking van parentificatie

In deze paragraaf leest u wat parentificatie inhoud en welke vormen van parentificatie bestaan. Waar ik ook adviezen voor de hulpverlening zal formuleren.

3.1 Definitie

Volgens Nagy gaat het met parentificatie over de balans van geven en nemen tussen ouders en kinderen. Het heeft alles te maken met rechtvaardigheid en vertrouwen in die relatie. Een van zijn uitgangspunten is dat 'het gevende kind' vanuit zijn existentiële loyaliteit, zorg wil dragen voor zijn ouders. Een ander belangrijk uitgangspunt is dat de relatie tussen ouders en kinderen een asymmetrische relatie is. Dat wil zeggen dat de ouders de verantwoordelijkheid dragen voor de relatie en meer verplicht zijn aan het kind dan andersom. Wanneer er sprake is van parentificatie, wordt die asymmetrie genegeerd of zelfs omgedraaid. Nagy maakt hierbij een duidelijk onderscheid tussen constructieve en destructieve parentificatie. (Michielsen, Mulligen, Hermkens, 2008, p. 84).

3.2 Constructieve parentificatie

In de eerst genoemde vorm van parentificatie, de constructieve parentificatie, geeft/zorgt het kind voor een ouder binnen zijn ontwikkelingsmogelijkheden. Daarbij kan de ouder zien wat het kind investeert en erkenning daarvoor geven. De directe gevolgen daarvan zijn positief te noemen oftewel constructief. Ze zijn zelfs een levensnoodzaak voor het kind omdat het hierdoor wordt gezien als betekenisvol. Het kind levert een goede bijdrage aan het geheel/gezin. Verder draagt het bij aan zijn zelfafbakening (ik ben iemand, ik word gezien, ik besta) en zelfwaarde (ik doe ertoe, ik ben waardevol voor mijzelf en anderen). Dit geeft een gevoel voor verantwoordelijkheid. De voorwaarde hierbij is dat ouders niet te véél van het kind vragen en ook 'zien' wat het kind geeft. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de ouders. Helaas zijn ouders soms, door het onrecht wat hen is aangedaan in hun geschiedenis, niet in staat om goed uit elkaar te halen waartoe zij verplicht zijn of wat zij zelf nog nodig hebben. Wat zowel essentieel als moeilijk van het ouderschap is, is dat je als ouder verantwoordelijk bent voor de balans van geven en nemen van jezelf en van je kind. Je moet niet alleen je eigen belangen behartigen maar ook die van je kind (internet, z.d., Parentificatie, weer even kind zijn).

3.3 Destructieve parentificatie

Bij de tweede vorm van parentificatie, de destructieve parentificatie, wordt de ontplooiing van het kind geblokkeerd. Dit kan zowel cognitief (leren), sociaal (isolement), emotioneel (neerslachtig, stil) als biologisch (groeiachterstand) zijn. Het kind geeft op een bepaalde manier zorg aan de ouder, wat niet passend is bij zijn of haar ontwikkeling en leeftijd. Vaak betekent dit dat het kind teveel geeft. Erkenning aan het kind hiervoor geven houdt de destructieve parentificatie in stand en bevestigt het zelfs. Het uiteindelijke gevolg van destructieve parentificatie kan een identiteit(sstoornis) zijn. Nagy geeft aan dat het kind, zonder deloyaal te zijn, niet uit zijn positie kan komen, omdat anders het evenwicht van het gezin verstoord kan worden. De destructieve parentificatie houdt het kind gevangen in het gezinssysteem. Destructieve parentificatie kan ontstaan wanneer de ouder zelf verstoring in de ontwikkeling heeft opgelopen. Deze ouders zijn vaak zelf geparentificeerd. Nagy ziet het gedrag van de geparentificeerde ouder als een vorm van symbiotische afhankelijkheid, die voortkomt uit een gebrek aan volwassenheid. Het kind dat opgroeit zal op bepaalde momenten deze pijnlijke plek raken en hiermee het proces in werking treden, waarbij de ouder zorgt begint te vragen van het kind.

Parentificatie is eigenlijk een proces van verwachtingen en rolverdelingen binnen een gezinssysteem, waarbij het doelwit volgens ingewikkelde factoren gekozen wordt. Meestal gebeurt dit door het

gehele systeem. Deze keus wordt bepaald op basis van voorgaande fasen van de relaties binnen het gezin en de manier waarop elk gezinslid is ontwikkeld. Gezinsleden komen soms om de beurt in de geparentificeerde rol terecht. Hoe vaster deze rolverdeling is, hoe meer problemen dit voor de ontwikkeling van de persoonlijkheid van het geparentificeerde kind zal geven. Wanneer destructieve parentificatie alleen moeilijkheden geeft, zou het niet een sterk en stabiel systeem zijn. Er lijkt dus winst te behalen. Voor de ouders is dat onder andere emotionele winst. Nagy gaat er ook vanuit dat er voor het kind winst te behalen valt. Door de sterk ontwikkelde sensitiviteit en zorgcapaciteiten van het kind en door de afhankelijkheid van de ouders, krijgt het kind een sterke machtspositie binnen het gezinssysteem (Internet, z.d., Parentificatie, weer even kind zijn).

3.4 Vormen van parentificatie

Er bestaan verschillende vormen van parentificatie. Deze vormen van parentificatie van het kind hangt af van welk deel de ouder van zichzelf in het kind projecteert, en van het relatieschema waarin de ouder zelf in is vastgelopen. In de volgende paragrafen ga ik deze vormen kort langs, waarbij ik beschrijf wat het inhoud, wat de gevolgen kunnen zijn en formuleer ik als laatst een advies voor de hulpverlening (Michielsen, Mulligen, Hermkens, 2008, p. 94-106).

3.4.1 'Het zorgende kind'

Signalen: Zorgende kinderen nemen huishoudelijke taken op, zorgen voor broers en zussen en verlenen emotionele steun en troost aan ouders. Deze kinderen zijn meestal lief, meegaand en zeer behulpzaam. De ouders hebben meestal een groot tekort aan ouderlijke zorg gehad en zijn overbelast en weinig beschikbaar voor hun kinderen. Het zorgende kind zal proberen dit tekort in te vullen.

Gevolgen voor de ontwikkeling: Het zorgende kind heeft weinig contact met leeftijdgenootjes, er is immers altijd wel wat te doen. Het kind voelt zich sterk en vindt dat het niet zwak mag zijn. De zorg die het kind aan zijn ouders biedt geeft ouders bijna geen voldoening, waardoor het kind zich schuldig en onbekwaam voelt. Dit heeft tot gevolg dat het kind een negatief zelfbeeld krijgt, waar uiteindelijk depressieve klachten door kunnen ontstaan. Ze zorgen wel voor de ander, maar willen geen zorg terug ontvangen.

Advies voor hulpverlening: De klemtoon in de hulpverlening zal met deze cliënten liggen op het alsnog opdoen van erkenning voor de zorg die de cliënt aan zijn of haar ouders gaf. Daarnaast moet er gewerkt worden aan de mogelijkheden van de cliënt om 'passend te geven' en om te ontvangen.

3.4.2 'Het kind dat kind moet blijven'

Signalen: Meestal gaat het in deze vorm van parentificatie over de jongste kind(eren) van het gezin. In het conflict staat de behoefte van onafhankelijk tegenover het afhankelijk moeten blijven uit loyaliteit aan de zorgbehoefte van de ouders. Deze wordt meestal sterker wanneer de kinderen uit huis gaan wonen. Wanneer het kind merkt dat ouders met deze overgang moeite hebben gaat het kind de zorg dragen door niet volwassen te worden. Waardoor de ouders de taak van ouder op zich houden en voor het 'kleine kind' blijven zorgen. Verwenning en overbescherming liggen hier voor de hand.

Gevolgen voor de ontwikkeling: Dit alles leidt tot het moeilijk kunnen opnemen van verantwoordelijkheid en het niet durven aangaan van uitdagingen. Het kind ontvangt geen kennis of besef over de zin om terug te geven. Zowel geven als ontvangen is problematisch. Want door te ontvangen komt het kind steeds meer in 'de schuld' te staan terwijl het niet geleerd heeft

verantwoordelijke zorg voor zichzelf en anderen op te nemen. Wanneer het kind erg is verwend, heeft dit tot gevolg dat het op latere leeftijd een lage 'frustratietolerantie' bevat.

Advies voor hulpverlening: In de eerste fase van de begeleiding ligt hier de klemtoon op de erkenning van de zorg voor de ouders. Vervolgens moet gewerkt worden aan het leren verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven.

3.4.3 'Het perfecte kind'

Signalen: Perfecte kinderen hebben een gevoeligheid ontwikkeld voor de verwachtingen van hun ouders. Perfecte kinderen zorgen voor goede schoolresultaten en maken beroepskeuzes die in de smaak van de ouders zullen vallen. Ouders zijn vaak trots op deze kinderen, maar hebben niet door dat de kinderen hiervoor lasten moeten dragen. De ouders uiten hun waardering naar de kinderen in eerste instantie voor wat ze doen of presteren en minder voor wie ze zijn. Perfecte kinderen zorgen ervoor dat hun ouders zichzelf zien als geslaagde ouders.

Gevolgen voor de ontwikkeling: De kinderen hebben een gevoeligheid ontwikkeling voor de verwachtingen van hun ouders en daardoor ook anderen en zullen daaraan proberen te voldoen. Dit gaat samen met de het afschermen van de eigen emoties en verlangens. Wanneer het kind het niet lukt te voldoen aan de verwachtingen van anderen voelt het als falen. De hoge eisen die zij aan zichzelf stellen kunnen leiden tot faalangst. Het perfectionistische streven kan bij deze kinderen leiden tot maatschappelijk succes. Maar in privé schermen zij hun gevoelens af en zijn ze eenzaam. Ze kijken voortdurend vanuit de ogen van de anderen naar zichzelf, wat stress of zelfs psychosomatische klachten tot gevolg kunnen hebben.

Advies voor hulpverlening: Het hoofddoel van de hulpverlening ligt bij deze cliënten op het creëren van zelfbepaling. Voor deze cliënten is het vragen van hulp het erkennen van de eigen beperktheid, het formuleren van een duidelijke hulpvraag is dan ook mooie eerste stap.

3.4.4 'De zondebok'

Signalen: Nagy definieerde de zondebok op de volgende manier: "De zondebok wordt op oneerlijke wijze gedwongen om verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de lasten of de vergrijpen van een ander." Een zondebok bestaat binnen een gezin waar veel spanningen bestaan. Meestal gaat het dan om spanning tussen beide ouders. Angst dat een van de ouders het gezin zal verlaten zorgt het kind dat de spanning via hem wordt afgeleid. Dit geeft het kind een gevoel van controle. De zondebok vermijdt dat de ouders de spanningen tussen hen onder ogen moeten zien en zorgt ervoor dat zij kunnen doen alsof er tussen hen geen moeilijkheden zijn. De ouders benoemen vaak het gedrag van het kind als de oorzaak van de echtelijke problemen. Wanneer de spanning binnen het gezin escaleert, is de zondebok vaak diegene die uit het gezin wordt gestoten.

Gevolgen voor de Ontwikkeling: De permanente schuld die de zondebok ondergaat, leidt tot een gekwetst zelfbeeld, minderwaardigheidsgevoelens en wantrouwen tegenover anderen. Erbij horen en samenwerken blijken moeilijke thema's voor dit kind. Zondebokken krijgen bijna nooit erkenning voor wat ze investeren in het gezin, jaloezie naar broers en zussen kan het gekwetste zelfbeeld versterken en kunnen zelf leiden tot de ontwikkeling van persoonlijkheidsstoornissen.

Advies voor hulpverlening: Het hoofddoel van de hulpverlening aan zondebokken is het zichtbaar maken van de investering van de cliënt. Dit heeft namelijk tot gevolg dat de cliënt meer vertrouwen in anderen en zichzelf krijgt. En kan hij of zij zelf betrouwbaarder worden voor anderen. Het geven van erkenning van het onrecht dat de zondebok is aangedaan is belangrijk. Daarnaast moet de cliënt ook het besef krijgen dat hij of zij zelf ook weer anderen onrecht aandoet.

4. Uitwerking van ontschuldiging

4.1 Ontschuldiging en verontschuldiging

Het woord ontschuldiging komt van 'exoneratie', wat uitsluiting of vrijwaring van aansprakelijkheid betekent (Encyclo, z.d.). Nagy geeft de volgende definitie van dit begrip: "Ontschuldiging is een proces waarbij de last van schuld bij iemand die wij tot dan toe de schuld hebben gegeven, van de schouders wordt genomen." (Dillen, 2004, p. 86). Het Nederlandse woord 'ontschuldiging' kan verkeerde ideeën geven, omdat dit begrip lijkt te verwijzen naar verontschuldiging. Dit is echter niet het geval! De contextuele benadering heeft de visie dat er in relaties een bepaalde schuld bestaat. Deze schuld kan niet verdwijnen en daarnaast zou het een onmogelijke taak zijn om dit te vragen van mensen. Binnen de contextuele benadering is het niet de bedoeling om een uitspraak te doen over schuld binnen de gegeven feiten (Dillen, 2004, p. 86). We hebben in de algemene uitwerking al kunnen zien, dat dit juist niet werkt omdat er sprake is van loyaliteit.

Exoneratie is een begrip uit het contractrecht. Hier heeft Nagy vaker gebruik van gemaakt met woorden als krediet, verdienste, balans en rekening. Er zijn niet altijd parallellen te trekken, maar wel heeft het de betekenis van iemand vrijwaren van aansprakelijkheid. Iemand hoeft niet meer te boeten, maar blijft wel 'objectief schuldig', zoals een begrip uit het contractrecht het ook noemt (Dillen, 2004, p. 88).

Nagy ziet ontschuldiging ook niet als vergeving, omdat er geen sprake is van het ontheffen van schuld. In ontschuldiging vindt er een hertaxatie van de schuld plaats, die de misdaad of zonde 'in een ander daglicht zet'. Tegelijk noemt hij ook dat bij vergeving de ander juist nog meer in de schuld komt te staan, en ook dat gaat tegen zijn theorie in. Vergeven gaat volgens hem buiten de relationeel ethische balansen uit en is vooral zuivere grootmoedigheid (Dillen, 2004, p. 87). Ontschuldiging is de keuze om ouders niet meer te beschuldigen. Dit werken we nog verder uit.

4.2 De persoon bij ontschuldiging

Nagy geeft aan dat ontschuldiging vaak plaats vindt van kinderen naar ouders toe. Dit heeft weer effect op de ouders zelf, die ruimte krijgen om hun ouders ook weer te ontschuldigen (Dillen, 2004, p. 87). We zagen al dat ouders tekort zijn gedaan door hun ouders, en dat zij dit verhalen op hun kinderen. Juist door die lijn in de roulerende rekening werkt dit ook de andere kant op, wanneer kinderen hun ouders ontschuldigen. In ontschuldiging doet het kind moeite om op een volwassen manier naar zijn of haar ouders te kijken en kiest het ervoor om de pijn en tekorten niet in de beoordeling mee te laten spelen. Het kind kijkt naar het leven van de ouder en hoe daarin de balans van geven en nemen was en tegelijk kijkt het kind naar de context. Op deze manier kan er begrip ontstaan voor het leven van de ouder. Daarnaast moet er bij de persoon ook sprake zijn van een wil om het verleden onder ogen te zien en er op een goede manier mee om te gaan met het oog op de toekomst (Dillen, 2004, p. 87). De persoon die ontschuldigd, ontheft zijn of haar ouders van de taak om terug te betalen wat hij of zij tekort is gekomen. Dit verwijst naar de tekorten, die het kind heeft en het destructieve recht om dit vervuld te zien worden. Er komt nu ruimte om vruchtbare pogingen gericht op de toekomst toe te laten (Dillen, 2004, p. 88).

4.3 Het waarom van ontschuldiging

Ontschuldiging is volgens Nagy een belangrijke aanwijzing en hoopgevende belofte naar verbetering. Kinderen maken op die manier de weg open voor hun kinderen en geven blijk van zorg voor de volgende generatie. Ze maken een einde aan de roulerende rekening. Hoe de uitkomst ook is bij de ouders, het kind verwerft wel verdienste. Het kind gaat meer leren over ouders, over eigen gedrag en

kan resterend vertrouwen ontdekken. Woede wordt minder, omdat het kind nadenkt over ouders en daardoor neemt het destructieve recht af. Daarom is er verdienste, ook al reageren de ouders niet of minder. Als laatste neemt een volwassen geworden kind ook verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag en voor de toekomst door te ontschuldigen. Zelfs wanneer een ouder overleden is kan er ontschuldiging plaats vinden, omdat het kind nog steeds in het leven van de ouder kan zoeken, met name via familieleden. Zo kan er toch een nieuw licht op geworpen worden (Dillen, 2004, p. 90).

Bij begeleiding van cliënten in ontschuldiging is het belangrijk dat de cliënt op zijn of haar tijd kan ontschuldigen. Eerst moet er aandacht zijn voor de tekorten, pijn en woede van de cliënt zelf. De therapeut geeft hier erkenning voor. Verder is de therapeut meerzijdig partijdig, zodat er niet alleen een negatieve blik ontstaat op ouders, maar juist ruimte ontstaat voor het vinden van een verklaring van het gedrag van ouders. Nagy ziet de motiverende factor binnen ontschuldiging als de reden waarom mensen kunnen ontschuldigen. De vrije keuze wordt gemaakt omdat het in het belang van de persoon zelf is. Het kind verdient namelijk 'entitlement', dat is; verworven recht (Dillen, 2004, p. 91).

Uiteindelijk is ook het doel van ontschuldiging het herstellen van de betrouwbaarheid binnen relaties. Dit gebeurt bijvoorbeeld doordat kinderen inzicht krijgen in het gedrag van hun ouders en gaan zien dat hun ouders mogelijk op hun manier wel gegeven hebben. Hierdoor wordt er een klein beetje resterend vertrouwen herstelt en is de betrouwbaarheid van de relatie toegenomen.

Deel B: Algemene conversatie analyse

1. Uitwerking van de fasen in therapie

In dit hoofdstuk werken we de fasen van deel 2 van de video's uit. Welke stappen doorloopt Nagy met de familie en waar gaat het over in die stappen? Doordat we in deel 2 beginnen, stappen we midden in het verhaal.

1.1 De casus

De casus die in de film naar voren komt en die Nagy gebruikt tijdens zijn presentatie klinkt als volgt. De moeder is twee keer eerder getrouwd, voordat ze met haar huidige man trouwde. Haar huidige man is nog nooit eerder getrouwd geweest. De moeder heeft één kind, die 22 jaar oud is. Moeder en vader zijn beide rond de vijftig jaar oud. De vader komt uit een gezin van twaalf kinderen, waar hij de middelste van is. Hij is opgegroeid in een arm gezin, waar veel geweld voorkwam. De moeder was rond de vijftien of zestien, toen haar eigen moeder hertrouwde en heeft in haar gezinsleven ook veel te maken (gehad) met geweld. De reden dat ze voor de therapie komen, is vanwege het kind Danny. Hij vertoont probleemgedrag en haalt het niet op school en hangt rond met jongen op de 'railroadtracks'. Danny doet niet veel in het huis en discussieert met zijn ouders.

1.2 De fasen belicht

- Nagy is bij het begin van deel 2 nog bezig met de roulerende rekening en het verzamelen van feiten. Hij stelt vragen om te ontdekken hoe de opvoeding van de ouders was. Even daarvoor hebben we gezien dat Nagy meerzijdig partijdig is en probeert credit te geven aan de jongen. Het geven van hem wordt niet gezien en daarom vestigt Nagy hier de aandacht op (01:40). Hij lijkt in ons gedeelte (2.54) de aandacht weer te verschuiven naar de ouders en ook hen erkenning te geven.
- Het gesprek wat nu volgt (15.33) is een nieuwe therapie, waarin Nagy vraagt hoe het gegaan is de afgelopen tijd. Naar aanleiding van het verhaal van de vrouw gaat hij in op loyaliteit, legt dit uit en geeft haar hier ruimte voor.
- Nagy gaat vervolgens (16.50) weer in op de roulerende rekening en dan vooral van de vrouw naar haar man toe. Hij probeert haar door vragen in te laten zien, dat ze haar angsten voor haar vader en stiefvader richt op haar man, terwijl hij dat niet verdient.
- In het volgende stukje gaat Nagy op zoek naar resten van betrouwbaarheid en benoemt hij dit naar vader toe.
- Vervolgens gaat Nagy verantwoordelijkheid bij de ouders stimuleren door zijn partijdigheid naar de zoon te verplaatsen. Hij spreekt tegen de vader vanuit de positie van het kind. Hij herhaalt hierbij woorden van de zoon, en legt deze daarbij niet in de mond. Wanneer ouders erop reageren laat hij ouders en kind met elkaar praten en reguleert het vanuit zijn kennis. Hij blijft de positie van het kind op dit moment benadrukken. Nagy probeert het schuldgevoel van het kind boven te halen en tegelijk zijn loyaliteit te accepteren.
- In het volgende gedeelte (40.20) gebruikt Nagy zijn meerzijdige partijdigheid ook om afwezige familieleden te betrekken, omdat veranderingen hen ook aangaan. Hij noemt dit in zijn uitleg achteraf. Ik kan het er zelf niet precies uithalen, omdat ik niet weet over welke afwezige persoon hij het heeft.
- In de volgende fase (44.42) doorloopt Nagy een aantal stappen naar ontschuldiging met vader. Hij vraagt naar meer feiten, naar gedachten en beleving en geeft vader uiteindelijk de kans om zijn vader een boodschap te geven en dit hardop uit te spreken.
- Weer een fase later gaat Nagy met moeder in gesprek over ontschuldiging (1.00.00). Hij merkt alleen al snel dat dit te vroeg is. Dit accepteert hij en dat laat hij merken.

- Het lijkt erop dat Nagy nu overgaat op ontschuldiging vanuit de zoon naar moeder toe (01.05.15). Hij geeft hier ruimte voor het geven van de zoon naar moeder, door de kans tot excuses aanbieden te geven. Hij blijft hier meerzijdig partijdig en spreekt de ene keer vanuit de zoon en dan vanuit moeder. Hierdoor geeft hij alleen inzicht in het gedrag van de ander en komt er begrip.

1.3 Koppeling en samenvatting van de fasen

Ik heb sterk het idee dat het niet altijd een doorlopend gesprek is op de tape. Soms noemt Nagy een zin, waarbij hij niet refereert aan wat er is gezegd hiervoor. Bijvoorbeeld wanneer hij zegt: “Where does it come from of the ( ) that you, you see this way?” (42.55). De fasen kunnen mogelijk om die reden ook door elkaar lopen.

Nagy is in het tweede gedeelte van de therapie bezig met drie onderwerpen. Hij spreekt nog over de roulerende rekening en probeert dit inzichtelijk en bewust te maken. Verder gaat hij op zoek naar resten van betrouwbaarheid en laat hij de leden van het gezin nadenken over hun andere familieleden. Al deze stappen leidden het gezin steeds verder naar ontschuldiging van elkaar en van hun ouders. Hier komen de laatste fasen op neer. In elk thema zien we de meerzijdige partijdigheid terug komen en het erkenning geven.

Het lijkt erop dat ik hierboven vooral de thema's heb beschreven. Deze thema's vallen allemaal binnen de fase van verder inzichten geven en therapeutische stappen ondernemen. Bij het lezen van het document was te zien dat Nagy eerst veel vragen stelt en veel doorvraagt. Nu gaat hij ook daadwerkelijk stappen ondernemen om verder te komen. Hij heeft eerst feiten verzameld en nu gaat hij verder met een soort toepassing van de contextuele therapie. Er lijken twee fasen te zijn. De fase van informatie verzamelen en de fase van het stappen zetten.

Deel C: Specifieke conversatie analyse

1. Parentificatie

In dit hoofdstuk leest u de analyse van het onderwerp parentificatie. In het eerste deel van dit verslag heeft u kunnen lezen wat dit begrip inhoud. In het transcript heb ik drie fragmenten gevonden die een link met parentificatie hadden. Ik heb deze per fragment uitgewerkt, door ze eerst in een tabel te plaatsen en daarnaast de structuur uit te schrijven. Vervolgens heb ik per fragment de type vragen, de beurtwisseling en de acties uitgewerkt, waar ik als laatste conclusies uit getrokken heb.

1.1 Moeder als zondebok

In het fragment, die ik in deze paragraaf bespreek zie ik dat de moeder in het gezin waar ze is opgegroeid de rol van 'de zondebok' op zich nam. De relatie met haar stiefvader is niet goed, ze werd door hem mishandeld. Ook zien we dat moeder daarop reageerde door haar stiefvader niet te gehoorzamen en de spanning binnen het gezin onder andere door haar werd afgeleid. Uiteindelijk leest u aan het einde van het verslag een conclusie waar ik de besproken fragmenten met elkaar verbind, ze in fasen zijn verdeeld en formuleer welke vragen bij welke fase horen.

Fragment 1. [01: 22] pagina 14		
Spreker	Het gesprokene	Structuur
Nagy:	Can tell you us about your arranges?	Nagy stelt een open vraag.
Mom:	My arranges was even bad as his (looks at the man). My father beat my mother, when I was fourteen with a hammer, when she was asleep. And he.. I waked up to late, she was.. ??.. all parts, you know the thing, and a year later I was put in hospital.	Moeder verteld over een traumatische gebeurtenis in haar jeugd, namelijk dat haar vader haar moeder in haar slaap met een hamer sloeg.
Nagy:	Was she seriously hurt?	Nagy vraagt door.
Mom:	Yes, she almost died, her nose was like hiding of her face, here fingers hanging. He was lowed off . He started hearing voices in November, I didn't know about that worries. I didn't know anything about that kind of things. He was depend on schizophrenia.	Moeder verteld dat moeder bijna was overleden en dat haar vader schizofrenie had.
Nagy:	..??..	Nagy vraag door.
Mom:	For bit a month he was always graduate me and telling me that voices were telling him that she was messenger with my boyfriend, my husband, whatever. I just listen.. and that this happen.. I told he, but she never listen to me, so I tried to strength on with me, when I thought something was gonna happen, but she won't listen, and then I fell asleep for one a hour and I woke up, that's when it al happen. She was.. ??..	Moeder verteld over de symptomen van de schizofrenie van haar vader en verteld dat ze de aanslag van haar vader op haar moeder had voelen aankomen.
Nagy:	How old was you?	Nagy vraagt door.
Mom:	I was fourteen. And then a year later I went to the hospital with a break down, everything came together in a ..??.. I tried to ..??.. out of the hospital back then. Then I was fourteen, but the nurse grave me.	Moeder verteld leeftijd en geeft aan dat ze een poging tot zelfdoding heeft gedaan.
Nagy	What was in your mind when you wanted to kill yourself?	Nagy vraagt door.
Mom:	I've wanted to kill myself a lot of times, doctor. That time I just wanna to get away, I was thinking like a	Moeder verteld de reden van de poging tot zelfdoding.

	freak, cause my hands were grow like them, you know.	
Nagy:	But that was the first time?	Nagy vraagt door.
Mom:	No, I've tried with aspirins, that was when my mother married my stepfather. I was in the hospital for six months, I was here in the children's ..??. hospital. When I came home she was married to that guy. And I won't listen to him, so he beat me. When she met my stepfather I was fifteen/sixteen. He beat my mother.	Moeder verteld dat ze meerdere pogingen tot zelfdoding heeft gedaan. En dat toen ze thuiskwam van het ziekenhuis haar moeder was getrouwd met haar stiefvader. En dat deze stiefvader haar moeder en haarzelf sloeg, omdat zij niet naar haar stiefvader luisterde
Nagy:	What was your reaction on it?	Nagy vraagt door.
Mom:	I start with a better life stuff too. ..??.	Moeder geeft antwoord op vraag.
Nagy:	How did you try to intervene them or be helpful to them when all of this was going on between them?	Nagy stelt een gesloten vraag, wat betrekking heeft op haar rol in haar thuissituatie.
Mom:	Between my mom and my father? So my father was a very quiet man, he never did nothing, he just sitting on the cad to watch tv and was very calm and quiet . My mother was the heavy hand, she was...	Moeder begint met geven van een antwoord op de vraag van Nagy.

1.1.1 Type vragen

Zoals we in de tabel terug kunnen zien begint Nagy bij dit fragment met een open vraag. De moeder geeft vervolgens antwoord op deze vraag, waar vervolgens Nagy steeds verdiepende vragen over stelt. Moeder geeft steeds antwoord op deze verdiepende vragen. Aan het einde van het fragment komt Nagy terug op wat moeder vertelde over haar rol in het gezin waar ze is opgegroeid, namelijk een beschermende rol naar haar moeder toe en stelt hij moeder een gesloten vraag. Het begin van dit antwoord is nog terug te lezen. Helaas eindigt hier het fragment van deze casus, en gaat Nagy vervolgens verder met zijn presentatie.

1.1.2 Beurtwisseling

De beurtwisseling is te omschrijven als vraag en antwoord. Nagy is de therapeut en stelt de vragen. Moeder is degene die antwoord geeft op deze vragen, Nagy stelt zijn vragen namelijk naar haar toe. Bij het gesprek zijn de vader en de zoon, Danny, ook aanwezig. Zij luisteren naar het gesprek, maar zeggen niets.

1.1.3 Sequentiële organisatie

In het verhaal is duidelijk te zien dat er een samenhang is tussen de beurten. Nagy is degene die vragen stelt, waar moeder dan gericht antwoord op geeft, dit wordt een interactionele handeling genoemd. Opvallend is dat moeder erg open is. Haar antwoorden zijn meestal vrij lang en bevatten intieme informatie.

1.1.4 Acties

De acties die plaats vinden zijn dat moeder, door de vragen van Nagy, verteld over haar verleden en haar rol in haar thuissituatie.

1.1.5 Conclusies

Het gevolg van het stellen van de vragen door Nagy, is dat moeder daar antwoord op geeft en over haar verleden praat. Hierdoor leren haar man en haar zoon, Danny, die bij dit gesprek aanwezig zijn, haar beter kennen. Daarnaast is het voor moeder goed haar verleden te bespreken, juist omdat er

traumatische gebeurtenissen hebben plaatsgevonden en moeder dit misschien nog geen plek heeft kunnen geven. Maar het grootste doel is dat Nagy, door middel van het stellen van vragen, een begin maakt om moeder inzicht te laten krijgen in haar vroegere thuissituatie en welke invloed dat heeft (gehad) op haar als persoon en op welke manier dat doorwerkt in haar huidige gezin. Namelijk dat ze als kind tussen haar ouders het goed probeerde te houden en daardoor verantwoordelijkheden op zich nam, die ze als kind eigenlijk niet kon dragen. Ik zie ook dat op een cruciaal moment, namelijk wanneer moeder iets verteld over haar thuissituatie, Nagy een gesloten vraag stelt. Het lijkt dat hij haar een bepaalde richting probeert te krijgen.

1.2 Moeder als 'het zorgende kind'

In het fragment, die ik in deze paragraaf bespreek zie ik dat de moeder in het gezin waar ze is opgegroeid de rol van 'het zorgende kind' op zich nam. De moeder verteld namelijk in dit fragment dat ze haar moeder beschermde alsof ze een diamant was. De taak die moeder hiermee op zich nam was veel te groot, ze was toen namelijk nog maar 16 jaar oud.

Fragment 2. [01: 22] pagina 15		
Spreker	Het gesprokene	Structuur
Nagy:	When she was out of the hospital, how did it go between you and her?	Nagy vraagt door.
Mom:	I protected her, like she was a diamond. No matter, I would do anything to..??..	Moeder verteld dat ze haar moeder beschermde.
Nagy:	hmm	Nagy laat zien dat hij luistert.
Mom:	I will check all the rooms first in the house, like she was in the hospital. I went to my house were we lived and I cleaned all the blood of everything, so she can come home, I washed the holes and the blankets and the cheats. I washed everything. So she can come home. But then I will check everything before she come on.	Moeder gaat verder met haar verhaal, en verteld op welke manier zij haar moeder beschermde.
Nagy:	Did she know this, was she able to thank you for your care?	Nagy vraagt door.
Mom:	Yeah, She tell me, I shouldn't know, did I, she will got somebody to do it.	Moeder verteld dat zij wel de zorgende rol op zich moest

1.2.1 Type vragen

In dit fragment is geen duidelijke inleiding en afsluiting. Het lijkt een soort middengedeelte te zijn van het onderwerp parentificatie. De eerste vraag die Nagy in dit fragment stelt lijkt dan ook aan te sluiten op wat moeder daarvoor heeft verteld. Ik denk dat de eerste vraag van Nagy dan ook een verdiepende vraag is. Moeder geeft vervolgens antwoord op die vraag, waar Nagy een hummend geluid maakt, wat ervoor zorgt dat moeder bevestigd word in haar verhaal en verder verteld. Wanneer moeder uitgepraat is, vraagt Nagy weer door, waar vervolgens moeder weer een antwoord op geeft.

1.2.2 Beurtwisseling

Ook in dit fragment zie ik de beurtwisseling van vraag en antwoord. Wat betekent dat de therapeut, Nagy, moeder een vraag stelt en daarbij de moeder zelf ook een antwoord geeft. Dit patroon wordt één keer doorbroken door Nagy. Namelijk wanneer hij 'hmm' zegt tijdens het verhaal dat moeder verteld. Het is wel duidelijk dat moeder door het 'hmm' geluid dat Nagy geeft, verder met haar verhaal gaat en er duidelijk de tijd voor neemt. Het 'hmm' heeft dus duidelijk een motiverend effect

op moeder gehad. De vader en zoon, nemen ook deel aan dit gesprek. Echter, in dit fragment zeggen zij niets, ze krijgen namelijk van Nagy niet 'de beurt' om iets te zeggen.

1.2.3 Sequentiële organisatie

Ook in dit fragment is een duidelijke samenhang te zien tussen de beurten. Nagy stelt moeder vragen, waar zij antwoord op geeft.

1.2.4 Acties

De acties die plaats vinden zijn dat moeder, door de vragen van Nagy, verteld over haar verleden en haar rol in haar thuissituatie.

1.2.5 Conclusie

Nagy liet in de presentatie dit korte fragment zien, hierdoor kan ik niet goed formuleren op welke manier hij deze vragen heeft ingeleid en op welke manier hij het heeft afgesloten. Nagy heeft dit fragment natuurlijk niet voor niets in zijn presentatie laten zien. En er gebeuren dan ook een aantal cruciale dingen. Moeder laat zien dat ze weet dat ze als kind een zorgende taak op zich nam, om haar moeder te beschermen. Wanneer vervolgens Nagy vraagt of haar moeder haar ervoor bedankt heeft, geeft ze aan dat haar moeder dat wel heeft gedaan, maar dat haar moeder wel iemand wilde hebben die de zorgende rol op zich moest nemen. Dit heeft een mooie link met de contextuele benadering, omdat deze ervan uitgaat dat bepaalde gewoonten generaties door worden gegeven. In de volgende zullen we dit dan ook terug zien.

1.3 Danny als 'het zorgende kind'

In het fragment, die ik in deze paragraaf bespreek, legt Nagy het verband tussen de moeder die is geparentificeerd met haar eigen zoon, die nu ook is geparentificeerd. Danny zegt: "I jumped in when he was sad to my mother." De zoon neemt zijn moeder in bescherming en hoopt daarmee zijn moeder leed te verzachten. Dit is iets wat zijn moeder ook bij haar eigen moeder deed en wat ze nu van haar eigen zoon ook verwacht.

Fragment 3. [01: 40] pagina 17		
Spreker	Gesprokene	Structuur
Nagy:	How do you find the story you're mother telling to you?	Nagy koppelt datgene dat hij met moeder heeft besproken naar Danny
Danny:	?? (is onverstaanbaar)	Geeft kort antwoord
Nagy:	You see how your mother was protecting her mother. Does that happen in your case to try to protect her? (wijst naar moeder) Look to your attention to them.	Nagy stelt een gesloten vraag.
Danny:	I ... (knikt bevestigend) I tried to teach them.	Danny antwoord met een kort antwoord.
Nagy:	just to save them, or?	Nagy stelt een gesloten vraag.
Danny:	Yeah, I just do it. I jumped in when he was sad to my mother.. When he beat me, she was jumping on him. My brothers and sisters	Danny antwoord en verteld dat hij ingreep wanneer zijn vader zijn moeder sloeg.
Nagy:	Wasn't that an accompany when you ... for incense ... to each other? Do you think you accompanies them?	Nagy stelt een gesloten vraag.
Danny:	.... each other, you know?	Danny geeft kort antwoord
Nagy:	Who was better, who was protecting her?	Nagy stelt een gesloten vraag
Danny:	I just try to do everything good, I want to..	Danny verteld dat hij alleen

1.3.1 Type vragen

Het eerste wat mij in dit fragment opviel is dat Nagy voornamelijk gesloten vragen en soms zelf suggestieve stelt en Danny (daardoor) korte antwoorden geeft. Nagy begint als inleiding met het leggen van een link tussen de parentificatie van moeder en die van zoon. Met als doel om Danny, moeder en vader aan het denken te zetten.

1.3.2 Beurtwisseling

Opnieuw is in dit gedeelte de beurtverdeling heel duidelijk. Nagy is degene die de vragen stelt, waar vervolgens Danny antwoorden op geeft. In dit fragment zeggen vader en moeder niets. De vragen van Nagy zijn immers gericht op Danny.

1.3.3 Sequentiële organisatie

Tussen de beurtwisseling is een duidelijke samenhang te zien. Het is duidelijk dat Nagy de leiding heeft en duidelijk maakt naar wie hij zijn vragen richt. Vervolgens geeft de persoon naar wie de vraag gericht is antwoord.

1.3.4 Acties

De acties die plaatsvinden zijn dat Nagy door middel van zijn gesloten en soms suggestieve vragen Danny inzicht probeert te geven in de rol die hij heeft binnen het gezin waar hij in opgroeit. Dit heeft dan ook effect, omdat dit ook het onderwerp is waar ze uiteindelijk uitkomen. Namelijk dat Danny probeert alles goed te doen om zijn moeder te beschermen.

1.3.5 Conclusie

Nagy vraagt allereerst naar de mening van Danny over dat wat zijn moeder heeft meegemaakt. Hierdoor verplaatst Nagy de aandacht van zijn moeder naar Danny. Vervolgens gooit Nagy een balletje op (figuurlijk) door een link te leggen tussen de zorgende moeder en de zorgende Danny. En vraag hij of Danny dit herkent. Vervolgens gaan zij hier op door. Zoals we hebben kunnen zien doet Nagy dit door middel van het stellen van gesloten vragen. Hij lijkt dit bewust in te zetten om Danny naar een bepaalde richting te sturen. Nagy heeft zoveel ervaring dat hij al snel ziet wat er in het gezin gaande is en zet deze inzichten tijdens de therapeutische gesprekken in. We zien dan ook dat Danny herkend dat hij veel voor zijn moeder zorgt. Net zoals zijn moeder veel voor haar moeder zorgde.

1.4 Eindconclusie

Tijdens zijn presentatie komt Nagy terug op de parentificatie tussen Danny en zijn moeder.

“Another word, somehow, it gets dropped of on this relationship. And we call it parentification. She (*the mother*) parentifice him (*Danny*) as soon as he says something to her, then she comes down and feel more secure. But this is a good illustration of that and yet also she is destructing. To take it out on someone. She try to save her mother, she try to save the marriage of the parents. She earn the entitlement by both ways, by being damaged in her and also by having tried to save the family. She earned it both ways. Where can she go with her entirement?” ([01: 22] p. 15)

Net zoals Nagy concludeer ik dat binnen het gezin sprake is van parentificatie. In de fragmenten die ik voor de analyse heb gebruikt, kwam dit dan ook duidelijk terug. Op welke wijze kwam Nagy tot deze bevindingen. In deze eindconclusie zal ik handvatten voor hulpverleners formuleren. Op welke manier zij, net zoals Nagy, tot bepaalde bevindingen kunnen komen. In de bovenstaande fragmenten heb ik een opbouw terug gezien. Deze zal ik per stap uitwerken, waarbij ik therapeutische interventies formuleer en voorbeeldvragen plaats.

Stap 1.

De eerste fase is voornamelijk verkennend. Nagy stelt voornamelijk open vragen, met als doel meer informatie te krijgen over de thuissituatie van de cliënt. Deze fase begint Nagy door het stellen van een open vraag.

- Kan je me iets vertellen over jouw thuissituatie?

De cliënt kan deze vraag op veel verschillende manieren beantwoorden en heeft daarin dus ook zelf de ruimte om te bepalen wat ze wel of niet wil vertellen.

Stap 2.

Vervolgens gaat Nagy in op datgene dat de cliënt verteld en stelt hij verdiepende vragen.

- Hoe oud was je?
- Wat was jouw reactie daarop?

Hiermee laat hij aan de ene kant zien dat hij luistert en motiveert hij daarnaast de cliënt om zijn of haar verhaal verder te vertellen. Hierdoor komt Nagy meer te weten over de thuissituatie van de cliënt en kan hij in zijn hoofd al linken leggen tussen de verschillende generaties.

Stap 3.

Uiteindelijk komen Nagy en de cliënt uit op de rol die de cliënt heeft binnen de thuissituatie. Wanneer dit gebeurt besteed Nagy daar extra aandacht aan en stelt hij een specifieke vragen, die daarmee te maken hebben. Hij benoemt wat de cliënt over zijn thuissituatie verteld heeft en stelt daar vervolgens verdiepende vragen over.

- Hoe probeerde je jouw ouders te beschermen, of behulpzaam te zijn toen dat allemaal gebeurde?
- Toen je moeder uit het ziekenhuis kwam, hoe ging het toen tussen jullie?
- Weet je moeder hoeveel je voor haar heb gedaan? Heeft ze jou daarvoor bedankt?

Hiermee erkent Nagy de inzet die de cliënt heeft getoond aan zijn of haar ouderlijk gezin. Bovendien weet de cliënt dat, door de specifieke vraag, het een belangrijk onderdeel is. En denkt hij of zij beter na over het antwoord.

Stap 4.

Vervolgens verplaats Nagy de aandacht van de moeder naar Danny. Dit doet Nagy eerst door de aandacht van de moeder, naar het kind te verplaatsen.

- Wat vind je van het verhaal dat je moeder jou heeft verteld?

Door de mening van de cliënt te vragen laat Nagy zien dat hij zijn mening erkent en deze graag wil horen. Bovendien is het belangrijk dat de cliënt de ruimte krijgt even zijn mening kwijt te kunnen, want hij had de verhalen van zijn moeder nog niet eerder gehoord.

Stap 5.

Als laatst vind de koppeling plaats, tussen wat de cliënt in zijn of haar thuissituatie heeft meegemaakt en welke weerslag dit heeft op het kind.

- Je ziet dat jouw moeder haar eigen moeder beschermde. Gebeurt dat ook tussen jou en jouw moeder?
- Bescherm jij jouw ouders wel eens?

Hier is duidelijk dat Nagy gebruikt maakt van gesloten, bijna suggestieve vragen. Nagy vraagt aan het kind of hij de koppeling ook ziet tussen het verleden van zijn moeder en welke weerslag dat heeft op zijn eigen leven. Hiermee geeft Nagy de cliënten inzicht over hun situatie. Waardoor uiteindelijk de cliënten beter in staat zijn hun thuissituatie te begrijpen en er iets aan te veranderen.

2. Ontschuldiging

In dit hoofdstuk zal ik het begrip ontschuldiging verder uitwerken en bekijken hoe dit in de therapie naar voren komt. Ontschuldiging lijkt bijna het doel te zijn van de 2^e fase. Ik zal dus vooral uitwerken hoe Nagy begint met ontschuldiging, en welke stappen hij zet. Vervolgens werk ik zijn manier van werken verder uit.

2.1 Ontschuldiging in het transcript

Het begrip ontschuldiging lijkt vooral uitgewerkt te worden in de 2^e fase van therapeutische stappen, waarin Nagy de theorie toe gaat passen. Hieronder staan de verschillende fragmenten waarin ontschuldiging aan de orde komt. Bij elk fragment heb ik kort wat geprobeerd te zeggen over de soort vragen en de structuur.

Fragment 1 (44.42)		
<u>Spreker</u>	<u>Het gesprokene</u>	<u>Structuur</u>
Nagy	Where does it come from of the ( ) that you, you see this way?	Nagy vraagt door op wat vader vertelt.
Pa	I've always thought that way. (2) I've always thought my own way. I don't know exactly when it started but, there's always (hope).	
Ma	I think it starts with your father.	Moeder vult aan.
Pa	She was as a sort of my father. My father was of a (sort of) behavior.	
Ma	Used to punch him in the head. Punch him.	Moeder vult weer aan.
Pa	(Zucht). Ehhhuh...	Vader zegt niets meer. Geeft alleen een zucht.
Nagy	You said that couldn't for sure tell us that. Well, that was, was it really the physical punishing or something else that was missing there. I mean the physical punching could be rather bad of (pursue) to the child small ( ). But sometimes man direct to each other by physical aggression, and it may not mean badly issues. ( ).	Nagy herhaalt een zin van vader en vraagt verder naar wat er nu precies aan de hand is en noemt hierbij ook 'theorie'.
Pa	Yeah, (he) do. We (discussed) of ( ). He. Her (father) was a professional boxer ( ). He worked most of the time, we hardly see him. I can hardly remember ( ) that much. What we did see was ( ) punishment I guess.	
Nagy	So, was it the physical part , that has the difficult ( ) or that you didn't feel it was fair ( ).	Nagy vraagt door en dieper naar redenen.
Pa	No, sure, I didn't like it. I can't remember how I felt it at that time. I mean, one time he beat me with a (tubai) floor. He broke, so he stopped beating. But, I'm sure it has a lot to do with that.	
Nagy	But did you feel you didn't deserve to be punished or?	Nagy vraagt naar gevoel en reden.
Pa	Not that much.	
Nagy	The extend was to right.	Nagy vult vader aan.
Ma	He had no rather affection ( ) attention ( ) from	Moeder valt in en spreekt voor

	what I understand. There were so many of them even the mother couldn't take time to hug. Like he had no (body) to talk to about anything that bothers him, problems. There's a (light) in his body is very cold, I mean, very cold. His body was like he had the (fearies) like always, hurt no easy, hurt. But he had nobody to talk to. Nobody was there. And he had no kind of relationship with his father at all. So he lost them both. The mother was so busy with all the kids.	vader.
Nagy	Well, (I know it is a little bit funny). It is not easy to prepare to that big family. (Nagy lacht). That's for sure. (4) So, how has it ended up? I mean, do you think that ( ). Your father, did he die?	Nagy is meezijdig partijdig door aan te geven dat vaders moeder het moeilijk had. Ook vraagt hij naar de afloop.
Pa	Yeah ( ). So how many years? How many years? (2) Yeah, thirty years.	
Nagy	( ) Was there any time of somehow letting things somewhere settled or, you know, east up a little bit between him and you?	Nagy vraagt of er nog dingen rechtgezet zijn tussen zoon en vader.
Pa	When he get to old to do it.	
Nagy	What?	
Pa	When he gets old to do it.	
Nagy	And it was better lately.	Nagy vult aan en wacht op reactie.
Pa	Well, I didn't really talked so much, but I was too big, and (he) was too old. So, I mean, I never (raised) my hand at my father or my mother. Like us didn't. Wasn't. Like I didn't feel (at well).	
Nagy	But you could never have a kind of man to man talk about this with ( )?	Nagy stelt een vraag.
Pa	No.	
Nagy	Even to the end?	Nagy stelt een vraag.
Nagy	(Knikt en trekt wenkbrauwen op). (4) Well, it tempers me by times that there is no chance for that. Do you think it would be better if that could have happened?	Nagy geeft zijn eigen mening over dit onderwerp en stelt een vraag.
Pa	( )	
Nagy	(I feel that thing). (4) For sake to anybody now.	Nagy geeft aan het te begrijpen.
Pa	Nah. (0.5) Nah, it would only been a sort of. For heavens sake.	
Nagy	But can you think of it, what would it have been, you have sense of it to say to him ( ) part, part of it?	Nagy vraagt of vader zich voor kan stellen hoe het is om excuses te maken.
Pa	Basically, I guess. That I love him and I understood. I forgave him. That's basically what I would tell.	Vader vertelt wat hij zou zeggen.
Nagy	If they hear (the) counsel give them, that they wanted to do that, and there's no more chance it is from people many times.	Nagy geeft een reactive.

Fragment 2 (1.00.00)		
<u>Spreker</u>	<u>Het gesprokene</u>	<u>Structuur</u>
Nagy	Have you been able to (?) sort of settle things between you and your son? I know your father is dead. (.....?)	Nagy vraagt of moeder nog zaken recht heeft kunnen zetten.
Ma	I know, I forgive him, I want to forgive him and my stepfather he busted on.	Moeder zegt dat ze hen vergeeft en vervolgens dat ze hen wil vergeven.
Nagy	You couldn't realize he's saying (.....?)	Nagy stelt een open vraag.
Ma	No ( ).No.	
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Nagy	It's, that's very motive(?), because he know he's not very nothing to do, and he has no change. But at the other hand, he can say it you, that that's the way it feels. But you can't feel it?	Nagy is meerzijdig partijdig. Hij vraagt of moeder het niet voelt?
Ma	Nor my stepfather and my father. I could forgive my mother. For what she did and all, cause that was how she knew that, how she was raised. But I wouldn't forgive one man.	Moeder geeft aan geen man te vergeven, maar wel haar moeder.
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Ma	Cause she was good on the other hand, a good mother, she was all those things besides a heavy hand. Do you know what I mean? A stone. But my father he never want to be. And nothing. He did just nothing. My stepfather, he want to it with me. So...	Moeder verdedigt haar moeder en geeft uiting aan haar woede.
Nagy	I remember. Your father, he apparently used to say that.. uhm.. you shouldn't have been born, ore something.	Nagy legt verbinding met eerder genoemde uitingen.
Ma	He and my brother, but me more, because I was such so like my mother.	
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Ma	And than he didn't accept my kids. Nether his grandson, he wouldn't accept that. So know, I will never forgive him.	
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Nagy	Do you have any idea what, now I can see that, it's ... In my experience with people I work with that is very difficult to live with. Is my parents, my mother or father who didn't want me to be. Who didn't want I was born. That's very difficult to live with. I know that. But tell me. Good timing. But uhm... I still wonder how that person thinks. But it's really important for me to learn more about how you are feeling. Because you, you really suffer from this. And I really want to understand you.	Nagy geeft aan dat hij meer wil weten van moeder. Hij vertelt dat hij wil weten wat zij denkt en voelt en laat zo merken haar te willen kennen.

Fragment 3 (1.05.15)		
Nagy	(...?)	
Ma	She must to said something, in matter of fact, if you touch paddles, because he was going so mad, he comes after me. He say, he was just checking me, it was an accident. His hand slipped, he wouldn't touch me. And all this other stuff he going on. No one was different.	Moeder legt uit.
Nagy	And your mother was agree with you?	Nagy vraagt door.
Ma	Oh, my mother was dumb, because she didn't coming out. Just like my father. She didn't pressure my father. He did what he did. I was sitting there for ever(...?) I love him. Do you know my stepfather? I love him. She said, we need some buddy. You will love him. But I said, I will never love a man who want to beat me up, or beat my kids!	Moeder legt uit en beantwoordt de vraag.
Nagy	(..?)	Nagy stelt een vraag.
Danny	(knikt) I don't know.	
Nagy	You didn't know?	Nagy herhaalt het antwoord.
Danny	No.	
Nagy	(...?) is it what to hear all about this?	Nagy stelt een gesloten vraag.
Danny	Sure, tell me, I don't care. It's up to here, they are not my stories.	
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Nagy	How does it make you feel when your mother is talking about this?	Nagy vraagt naar het gevoel van Danny.
Danny	That it's happens to her is bad. I don't know it's makes me feel sad that is was happen to her. Maybe it's all the stuff it happens to here. Maybe ehm... I didn't want to do things I did to her. But that aren't excuses for what I did to her, but maybe.. I don't know.	Danny geeft aan dat hij verdrietig wordt. Hij neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen gedrag.
Nagy	Maybe you what?	Nagy moedigt aan om verder te praten.
Danny	I said, maybe is that not an excuse to the things I did to here. But I said, maybe I can learn about that stuff what happens to here. Maybe I didn't do sfuf I did to here.	

Fragment 4 (01.10.07)		
Nagy	Mmhh.	
...Silence...		Nagy laat de stilte voortduren.
Nagy	Do you know what he is talking about?	Nagy vraagt of moeder het begrijpt.
Mother	Yeah, Dany is a lot like me, like he has a lot of my ways. He's himself, he's not exactly like me. He's himself. But he has, he has a lot of heart. But he doesn't show. He did some things to me like hearting me whit his mouth. I guess that it makes him feel bad, that I need other things. But that doesn't mean I am saying this. Case than I would tell them all this, all the time. But that was nothing for them to know.	Moeder toont begrip en legt haar eigen gedrag uit.

Nagy	But ehm... did he really hurt you badly when he told you this things?	Nagy vraagt hoe het was voor moeder.
Mother	When he show the things he said?	
Nagy	Yeah.	
Mother	At the time yes, very bad. When he was hit me whit certain object and stuff and heard me, yeah, very bad. The physical point was as heard as bad, that he did that to me. That he heard me.	Moeder geeft haar gevoel bloot.
Nagy	Mmh.	
	...Silence...	Nagy laat de stilte voortduren.
Nagy	Well it is tragic, because he, he doesn't really want to hurt you.	Nagy spreekt voor Danny en vat samen wat Danny al eerder zei.
Mother	No.	

2.2 Ontschuldiging in de casus

In deze casus komen een aantal mensen voor die nog vol wrok zitten over vroeger. Verder is er ook veel onbegrip binnen het gezin zelf voor elkaars gedrag maar ook voor de manier van geven. Dit maakt dat er nu nog patronen van vroeger zichtbaar zijn in het gezin. De rekening, die totaal uit balans is, wordt op elkaar verhaalt. Vader heeft een moeilijk verleden gehad. Hij blijkt in staat tot ontschuldiging en vergeeft zijn vader ook. Moeder kan haar eigen moeder wel vergeven maar is er nog niet klaar voor om haar vader en stiefvader te vergeven. Nagy ziet dit in en geeft haar hier de tijd en ruimte voor. Danny is in staat tot het kijken naar gedrag van zijn ouders en de invloed van hun verleden op hen. Hierdoor kan hij hen voor een deel ontschuldigen en verwerft hij verdienste bij hen.

2.3 De verschillende stappen binnen ontschuldiging

Ik zie in ontschuldiging verschillende stappen, die Nagy zet. Deze stappen kwamen ook in de theorie naar voren. Allereerst geeft hij aandacht aan de pijn en woede van de verschillende personen. Hij stelt vragen om hen inzicht te geven in de wereld van hun ouders. Als laatste gaat hij naar de ontschuldiging en geeft hij daar ruimte voor. Ik zal elke fasen behandelen en daarbij de vragen noemen, die Nagy stelt aan de ouders.

2.2.1 Openingsvraag en afsluiting

Nagy stelt bij vader en moeder beide vragen, die veel op elkaar lijken. De vraag die hij aan vader stelt is: "Was there any time of somehow letting things somewhere settled or, you know, east up a little bit between him and you?" Aan moeder stelt hij de vraag: "Have you been able to (?) sort of settle things between you and your son? I know your father is dead. (.....?)". Dit lijkt de vraag te zijn, die hij gebruikt om over te gaan op de stappen naar ontschuldiging en misschien zelfs om naar fase 2 te gaan. In het Nederlands zouden we dus de volgende vraag kunnen gebruiken: "Hebt u nog de kans gehad om wat zaken uit te spreken/praten met uw moeder/vader?"

Bij vader heeft Nagy vervolgens ook nog een soort afsluitende opmerking: "If they hear (the) counsel give them, that they wanted to do that, and there's no more chance it is from people many times." Ik kan deze zin niet helemaal plaatsen, maar het lijkt erop te duiden dat hij vader vrij spreekt vanuit de ouders. "Wanneer zij het gehoord zouden hebben..." De ouders kunnen het niet meer accepteren, maar Nagy gelooft dat zij het wel geaccepteerd zouden hebben. Ik weet niet zeker of dit de betekenis van zijn zin is.

2.2.2 Pijn en woede

De eerste stap op weg naar ontschuldiging is het benoemen van de pijn en woede. Hier is Nagy al mee bezig geweest door het verhaal van de ouders en de zoon te laten vertellen. Daarin laten zij al puur verhalend zien wat er is gebeurd. Vervolgens gaat Nagy in deze fase ook op zoek naar gevoelens en gedachten erover. Hij gaat dus naar dimensie 2: de psychologie en ook dimensie 3 voor een deel: de relaties onderling. Ik heb het idee dat Nagy in deze stap veel suggestieve vragen stelt. Hij lijkt woorden in de mond te leggen, bijvoorbeeld in de volgende vragen:

“You said that couldn't for sure tell us that. Well, that was, was it really the physical punishing or something else that was missing there. I mean the physical punching could be rather bad of (pursue) to the child small ( ). But sometimes man direct to each other by physical aggression, and it may not mean badly issues. ( )”

“But did you feel you didn't deserve to be punished or...?”

Het lijkt erop dat Nagy bepaalde ideeën heeft bij de familie en dat hij deze probeert na te trekken door vragen te stellen. In het 1^e citaat is ook te merken dat hij eerst wil zeggen: “dat was...” en dan het in de vorm van een vraag stelt. Hij is zich hier dus wel bewust van. Tegelijk noemt hij ook vaak gedachten en wacht dan op een reactie. Hij vraagt niet specifiek ‘klopt dit?’ maar wacht er wel op. Dit lijkt te werken, want elke keer gaat de persoon daarop door en verduidelijkt het.

Het lijkt mij dat Nagy zijn gedachten uit spreekt in deze stap. Hij luistert naar het verhaal en geeft zijn reacties. “Well, it tempers me by times that there is no chance for that.” “In my experience with people I work with that is very difficult to live with.” Door verschillende reacties lijkt Nagy de bedoeling te hebben hen in te laten zien dat bepaalde gedachten, gedragingen enz. niet voor iedereen normaal zijn. Deze mensen in het gezin zitten in een patroon en zien daardoor niet alles meer objectief. Nagy brengt hier verandering in door het op zijn manier te bekijken. Zijn manier is dan vanuit de context. Vervolgens gebruikt hij ook weer de stilte om anderen erop te laten reageren.

Als laatste valt me op dat ik het woord ‘feel’ een aantal keer tegen kom. Nagy gaat dus op zoek naar gevoelens bij eerder genoemde gebeurtenissen of uitspraken. Hij herhaalt dan een reactie van eerder en vraagt daarop door.

“So, was it the physical part , that has the difficult ( ) or that you didn't feel it was fair ( ).”

“But did you feel you didn't deserve to be punished or?”

“But you can't feel it?”

“But it's really important for me to learn more about how you are feeling.”

“How does it make you feel when your mother is talking about this?”

“But ehm... did he really hurt you badly when he told you this things?”

Een aantal vragen, die we dus kunnen stellen in deze fase zijn:

- Voelde je dat het eerlijk was of niet?
- Kun je het niet voelen?
- Het is belangrijk voor mij om meer te leren over hoe jij je voelt.
- Deed hij je echt pijn?
- Voor welk gevoel zorgt het als...

Al deze vragen zijn niet heel specifiek te maken omdat ze in elke situatie verschillend zijn. Wel is dit de basis van de vragen.

2.2.3 Inzicht in de ander

De tweede stap in ontschuldiging is het inzicht krijgen in de ander en alles wat op die ander van invloed was. Nagy doet dit op verschillende manieren. Allereerst spreekt hij soms voor anderen oftewel; hij is meerzijdig partijdig. Wanneer hij voor één van de aanwezigen spreekt, gebruikt hij vaak

reacties die zij al eerder hebben genoemd, zoals uit zijn woorden blijkt. Verder gebruikt hij ook theorie of ervaring uit eerdere therapie. Een aantal voorbeelden:

“Well, (I know it is a little bit funny). It is not easy to prepare to that big family.”

“It’s, that’s very motive(?), because he know he’s not very nothing to do, and he has no change.”

“Well it is tragic, because he, he doesn’t really want to hurt you.”

Verder laat hij hen ook zelf nadenken over anderen: “Do you know what he is talking about?”. Als laatste is ook het vertellen over de geschiedenis van een persoon van invloed op degenen die erom heen staan. Nagy vraagt dan bijvoorbeeld: “How does it make you feel when your mother is talking about this?” Daarmee houdt hij dit proces ook voor een deel in de gaten en probeert hij te ontdekken wat verhalen met de ander doen.

Om dit ook voor ons concreet te maken, geef ik enkele vragen weer, die wij dus kunnen stellen. Deze vragen komen voort uit de vragen, die Nagy stelt.

- Weet je waar hij/zij het over heeft?
- Begrijp je wat hij/zij zegt?
- Hoe voelt het om dit te horen uit het leven van je vader/moeder/zoon/opa/oma?

Verder is een groot deel van de therapie al met dit onderdeel verweven. In alle fasen leren de gezinsleden meer over elkaar en gaan ze elkaar mogelijk op andere manieren zien. Dit proces wordt dus eigenlijk vanaf het begin ingezet. Een andere vaardigheid is de meerzijdige partijdigheid. Hiervoor zijn niet perse voorbeeldvragen, omdat dit in elke situatie anders is. Wel zijn er enkele algemene theorieën die therapeuten horen te kennen. Dit zijn theorieën over opvoeding en processen in families. Nagy noemde bijvoorbeeld dat opvoeding van 12 kinderen moeilijk is en veel energie kost.

2.2.4 Ruimte voor ontschuldiging

De laatste stap in dit thema is de ontschuldiging. Nagy geeft in zijn therapie ruimte om excuses uit te spreken. Hij probeert dit bij elk afzonderlijk persoon, maar bij moeder is hij daarin te snel, zoals hij zelf ook aangeeft in de uitleg.

“Dit was een punt waarop ik bijna probeerde om een excuus te vinden voor haar vader. En het zou voor mij niet zo moeilijk zijn vanuit mijn oogpunt. Maar toen hield ik mezelf tegen, want ze was er nog niet klaar voor. (...) Het was genoeg voor haar dat ik de vraag omhoog bracht. Ik hoef daar de therapie niet voor te versnellen. (...) Ik kan te snel gaan. Zij is er niet klaar voor. Ze zei dat: “Ik kan niet vergeven.” Ik mijn lange ervaring met therapie weet ik dat het een complete fout is dat de therapeut de cliënt moet dwingen. Een veel krachtiger weg is het meegaan met de cliënt. (...) Het is dom om te denken dat de therapeut de sessie onder controle moet houden. Dat is onmogelijk. Je kunt niet alles minuut na minuut onder controle houden. Zeker, ik zou hen in beweging moeten brengen, maar op het moment dat zij daar klaar voor zijn.”

Hiermee geeft Nagy een belangrijk concept aan. Het is belangrijk om mensen wel de kans te geven om hun familie te ontschuldigen, maar wanneer daar een afwijzende reactie op komt, moet de therapeut hier niet op door gaan. Er is dan ruimte geweest voor de loyaliteit. De therapeut laat zien geen kwade bedoelingen te hebben. Vervolgens volgt de therapeut de cliënt en wacht het goede moment af.

Een belangrijk moment in het gesprek met moeder is het punt waarop zij zegt haar vader niet te kunnen vergeven. Nagy stapt niet snel van het onderwerp af, omdat hij zich ‘gebrand heeft’, maar

blijft erover praten. Dat heeft iets van acceptatie van gedrag van de ander in zich. Hij geeft aan dat hij graag wil weten hoe en wat moeder denkt. Hij blijft interesse in haar tonen en gaat verder op weg naar ontschuldiging.

“Do you have any idea what, now I can see that, it’s ... In my experience with people I work with that is very difficult to live with. Is my parents, my mother or father who didn’t want me to be. Who didn’t want I was born. That’s very difficult to live with. I know that. But tell me. Good timing. But uhm... I still wonder how that person thinks. But it’s really important for me to learn more about how you are feeling. Because you, you really suffer from this. And I really want to understand you.”

Hij geeft met deze woorden aan niet de therapeut te zijn, die alles weet en een ander gedrag aanreikt. Hij wil begrijpen! Deze reactie is ook voor therapeuten te gebruiken in zo’n situatie.

Met vader komt Nagy verder. Wanneer hij de eerder genoemde twee stappen heeft doorlopen, stelt hij de volgende vraag: “But can you think of it, what would it have been, you have sense of it to say to him ( ) part, part of it?” Hij laat vader erover nadenken wat hij zou willen zeggen of hoe het zou zijn om iets te zeggen. Hiermee geeft hij vader de kans om woorden te spreken, die hij tegen zijn vader zou kunnen zeggen. Met deze vraag creëert hij ruimte voor ontschuldiging.

Bij Danny, de zoon, gaat het om ontschuldiging van mensen die aanwezig zijn, die nog leven. Danny gaf eerder al excuses voor zijn gedrag in het licht van wat hij nu zag. Later pakt Nagy dit op, door dit nog eens tegen moeder te zeggen. Het lijkt, nu ik er verder over nadenk, eerder ontschuldiging van moeder naar Danny toe te worden. Zij accepteert dat hij zijn gedrag niet slecht had bedoeld.

Een laatste belangrijke actie van Nagy binnen ontschuldiging is dat hij alle afzonderlijke leden eerst na laat denken over wat er nu echt gebeurd is. Daardoor ontschuldigen ze elkaar op het werkelijke gedrag en niet op een deel van het gedrag van wat er gebeurd is. Eerst is er ruimte om alles boven water te krijgen. Vervolgens is er pas ontschuldiging. Ontschuldiging dwingen kan niet, want van binnen is er dan nog precies hetzelfde gevoel.

Vragen die bij deze stap te noemen zijn:

- Ik weet dat het moeilijk is om te leven met een vader die jou niet wilt (ingevuld naar casus). Daarom vind ik het belangrijk om te weten wat je denkt en wat je voelt. Want jij lijdt er echt onder. En ik wil echt proberen om jou te begrijpen.
- Hoe denk je dat het zou zijn om een gesprek met je vader/moeder/enz. te hebben? Wat zou je willen zeggen?

2.3 Beurtwisseling en sequentiële organisatie

In alle gesprekken verloopt de beurtwisseling rustig. Door de geringe tijd konden we niet al het door elkaar praten precies uitwerken. Wat wel naar voren kwam is dat moeder de enige is die in gesprekken interrumpeert. Wanneer Nagy met vader of zoon in gesprek is, valt moeder wel eens in met haar antwoorden of geeft ze antwoord in plaats van vader bijvoorbeeld. Daarnaast is ook te zien dat Nagy het gesprek leidt en dat de gezinsleden antwoorden en vervolgens weer wachten op een vraag van Nagy. Het gebeurt erg weinig dat er op elkaar wordt geantwoord. Dit kan wijzen op een afwachtende houding, waarbij is te noemen dat moeder soms wel invalt.

Het lijkt erop dat Nagy de fragmenten al geselecteerd heeft op sequentiële paren. Elke fragment behandelt een onderwerp. Fragment 4 is duidelijk één sequentiële paar. De andere fragmenten bestaan uit meerdere paren, waarvan die paren ook nog met elkaar te maken hebben.

In ons transcript komen naast talige acties ook fysieke acties. Zo knikt Nagy nogal eens en ook bij de anderen komt dit voor. Er worden geen grote fysieke acties verricht.

2.4 Eindconclusie

We hebben gezien dat Nagy binnen ontschuldiging een aantal stappen zet. Deze stappen bevatten een aantal vragen. Daarnaast zijn er ook vaardigheden, die bij een bepaalde stap horen. In onderstaande tabel wil ik dat kort en krachtig weergeven.

Stappen binnen ontschuldiging		
Opening	Vraag:	Hebt u nog de kans gehad om wat zaken uit te spreken/praten met uw moeder/vader?"
1. Pijn en woede	Vragen:	<ul style="list-style-type: none"> - Voelde je dat het eerlijk was of niet? - Kun je het niet voelen? - Het is belangrijk voor mij om meer te leren over hoe jij je voelt. - Deed hij je echt pijn? - Voor welk gevoel zorgt het als...
	Vaardigheden:	Nagy gebruikt in deze stap vaker de stilte na het uitspreken van zijn gedachten of na het herhalen van een uitgesproken zin.
2. Inzicht in de ander	Vragen:	<ul style="list-style-type: none"> - Weet je waar hij/zij het over heeft? - Begrijp je wat hij/zij zegt? - Hoe voelt het om dit te horen uit het leven van je vader/moeder/zoon/opa/oma?
	Vaardigheden:	Nagy zet in deze stap de meerzijdige partijdigheid in en laat daardoor de persoon nadenken over andere gezinsleden.
3. Ruimte voor ontschuldiging	Vragen:	<ul style="list-style-type: none"> - Ik weet dat het moeilijk is om te leven met een vader die jou niet wilt (ingevuld naar casus). Daarom vind ik het belangrijk om te weten wat je denkt en wat je voelt. Want jij lijdt er echt onder. En ik wil echt proberen om jou te begrijpen. - Hoe denk je dat het zou zijn om een gesprek met je vader/moeder/enz. te hebben? Wat zou je willen zeggen?
	Vaardigheden	<p>Nagy geeft bij deze laatste stap een tweetal belangrijke adviezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geef altijd gelegenheid voor ontschuldiging, ook al is iemand er niet aan toe. - Dwing de ander niet tot ontschuldiging en wacht tot een cliënt er klaar voor is. <p>Verder blijkt ook dat de derde stap niet plaats kan vinden voor de eerste twee stappen zijn gevolgd.</p>

Literatuuropgave

Boeken

- Michielsens, M. Mulligen van, W. Hermkens, L. (2008). *Leren over leven in loyaliteit, over contextuele hulpverlening*. Leuven: Acco.
- Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts.
- Heyndrickx, P. Barbier, I. Driesen, H. Ongevalle van, M. & Vansevent, K. (2005). *Meervoudig gekwetsten: Contextuele hulpverlening aan maatschappijk kwetbare mensen*. Tiel: Uitgeverij Lannoo.

Internet

- Contextuele therapie. (z.d.) Geraadpleegd op 1 juni 2010, van: <http://www.contextueletherapie.nl/>
- Context Totaal. (z.d.) Geraadpleegd op 1 juni 2010, van: <http://www.contexttotaal.nl/downloads/contextuelehulpverlening.pdf>
- Encyclo (z.d.). Geraadpleegd op 1 juni 2010, van <http://www.encyclo.nl/begrip/exoneratie>.
- Parentificatie, weer even kind zijn. (z.d.) Geraadpleegd op 28 mei 2010, van: <http://home.kabelfoon.nl/~buwalda/belichtvanuit.htm>

Urenverantwoording

Elza Oosterwijk		
Wat	Wanneer	Uren
Gelezen in boeken.	?	3 uur
Lezen "Balans in beweging".	Dinsdag 17 november 2009	1 uur
Film over draaien op dvd enz.	Maandag 23 november 2009	3 uur
Transcriberen.	Vrijdag 27 november 2009	2 uur
Transcriberen.	Zaterdag 28 november 2009	1 uur
Transcriberen.	Maandag 31 november 2009	0,5 uur
Transcriberen.	Dinsdag 1 december 2009	2 uur
Transcriberen.	Woensdag 2 december 2009	1 uur
Transcriberen.	Dinsdag 8 december 2009	3,5 uur
Transcriberen.	Woensdag 9 december 2009	1,5 uur
Liefdesladder lezen, transcriberen.	Donderdag 10 december 2009	5 uur
Transcriberen.	Vrijdag 11 december 2009	1 uur
Transcriberen.	Maandag 14 december 2009	3 uur
Gesprek met Martine over opdracht	Dinsdag 15 december 2009	1 uur
Theorie over ontschuldiging lezen	Woensdag 6 januari 2010	2 uur
Samenvatting theorie lezen en begin schrijven	Vrijdag 8 januari 2010	3 uur
Transcript lezen en herlezen	Vrijdag 19 maart 2010	2 uur
Transcript lezen en analyse door aantekeningen maken	Donderdag 25 maart 2010	3 uur
Definitieve versie over ontschuldiging schrijven en inhoud opdracht bespreken met Maartje en basisindeling document maken	Maandag 30 mei 2010 Dinsdag 1 juni 2010	5,5 uur
Analyse maken	Dinsdag 1 juni 2010 Woensdag 2 juni 2010	12 uur
		Totaal: 56 uur

Maartje		
Wat	Wanneer	Tijd
Het boek 'De Liefdesladder' lezen.	Week 48	5 uur
Transcriberen	2 december '09	2 uur
Transcriberen	3 december '09	4 uur
Transcriberen	4 december '09	3 uur
Transcriberen	8 december '09	3 uur
Transcriberen	9 december '09	5 uur
Gesprek met Martine	16 december '09	1 uur
Informatie zoeken over parentificatie	27 mei '10	3 uur
Informatie verwerken over parentificatie	28 mei '10	7 uur
In transcript zoeken naar stukjes over parentificatie en dat plakken in het verslag en begin maken met analyse	31 mei '10	7 uur
Uitleg van theorie en een kort verhaal schrijven over Nagy, werken aan analyse	1 juni '10	7 uur
Verder werken aan analyse, lay out van verslag en inhoudsopgave af.	2 juni '10	9 uur
Totaal: 56 uur		